

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Připravovaný zákon o podpoře hospodářského růstu a sociální stability

Návrh zákona o podpoře hospodářského růstu a sociální stability představuje soubor opatření ke zmírnění dopadů současné celosvětové hospodářské krize na Českou republiku. Tato vzájemně provázaná opatření jsou zaměřena na obnovu růstu hrubého domácího produktu, zejména podporou domácí poptávky, a na posílení sociálních jistot občanů. Navrhovatelé jsou přesvědčeni, že jedině aktivní kroky státu směřující k obnově hospodářského růstu prostřednictvím stimulace veřejných i soukromých investic a vyšší spotřeby domácností, mohou ztlumit závažné negativní dopady na českou ekonomiku, které jsou vyvolány propady či dokonce recesí národních ekonomik v řadě evropských států. Klíčovým úkolem státu v době prohlubující se hospodářské krize je zajistit dostatečnou sociální ochranu pro všechny skupiny obyvatel, které již jsou a ještě mohou být krizí ohroženy a postiženy.

Dosavadní reakce státu na rychle se zhoršující se situaci v poptávce po výrobcích domácího průmyslu i v sektoru služeb, která je provázána krachy firem a rostoucí nezaměstnaností, je, bohužel, naprosto nedostatečná. Ustavení nového poradního orgánu vlády v lednu letošního roku - Národní ekonomické rady vlády - je sice počinem mediálně viditelným, zjevně však o to méně reálně způsobilým iniciovat taková opatření, která budou s to v krátkodobém horizontu alespoň mírnit okamžité dopady poklesu výkonnosti domácí ekonomiky, a to tím spíše, že jde patrně o počín jediný. Sama vláda ani ústřední orgány státní správy, do jejichž působnosti spadají celé oblasti národního hospodářství - zejména ministerstvo financí, ministerstvo průmyslu a obchodu, ministerstvo zemědělství a ministerstvo dopravy - totiž nebyly dosud schopny přijmout návrhy konkrétních opatření, jimiž hodlá exekutiva čelit současným hospodářským obtížím.

Přístup vlády Mirka Topolánka k řešení ekonomické krize je tedy naprosto neadekvátní situaci, ve které se česká ekonomika nachází. To ostře kontrastuje s činností vlád okolních států, které již nejpozději od listopadu 2008 přijímaly konkrétní protikrizová opatření:

- Německá vláda přijala v listopadu "balíček" protikrizových opatření ve výši 31 mld. Euro. V lednu t. r. pak německá vláda schválila další protikrizové kroky ve výši 50 mld. Euro.
- Na Slovensku vláda Roberta Fica již v listopadu schválila téměř tři desítky opatření, která mají pomoci překonat důsledky globální finanční krize. Týkají se např. urychleného budování dálnic, čerpání fondů Evropské unie, podpory malých a středních podnikatelů či energetiky. Ustavila také Radu pro hospodářskou krizi, v níž zasedají zástupci vlády, centrální banky, odborů, zaměstnavatelů, bank a samospráv. Rada by měla připomínkovat návrhy vlády, která opatření proti krizi připraví. Následně Ficova vláda v listopadu přijala protikrizový plán ve výši 332 mil. Eur.
- Rakouská vláda již na podzim intervenovala na záchranu ekonomiky a následně v lednu schválila protikrizový plán ve výši 2 mld. Eur.
- Polská vláda Donalda Tuska schválila v lednu souhrn opatření, která mají zejména firmám pomoci v přežití finanční krize. Schválené kroky mají zvýšit bezpečnost na úvěrovém trhu a zároveň pobídnout banky k půjčování peněz na investice. Firmy také dostanou zálohy na peníze z Evropské unie.
- V Maďarsku už od ledna jedná o vládních návrzích na podporu ekonomiky parlament.

Předložený návrh zákona tak současně reaguje na pasivitu vlády a usiluje o zvrát pozitivním směrem v alespoň základních trendech makroekonomického a sociálního vývoje, poznamenaného prohlubující

se hospodářskou krizí. Současně přináší změny některých opatření, zavedených s účinností od 1. ledna 2008, resp. 1. ledna 2009, zejména zákonem č. [261/2007](#) Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, která se již po roce jejich uplatňování ukázala pro udržení stabilního hospodářského růstu a koupěschopné domácí poptávky jako zcela chybná. Návrh koriguje negativní sociální dopady i dalších zákonů, a to jak z poslední doby, zejména zákona č. [382/2008](#) Sb. (novela zákona o zaměstnanosti), tak schválených v době, kdy ještě existovaly reálné předpoklady několikaletého stabilního růstu HDP a sociální stability, jako je zákon č. [118/2000](#) Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, nebo zákon č. [107/2006](#) Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu.

Platný právní stav a hlavní principy navrhované právní úpravy

Soubor navrhovaných prorůstových a sociálně stabilizačních opatření zahrnuje ve srovnání s platným právním stavem následující konkrétní změny:

1. Obnovení progresivního zdanění příjmů fyzických osob

Zákonem č. [261/2007](#) Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, byla od 1. ledna 2008 zavedena jedna sazba daně z příjmů fyzických osob ve výši 15 % bez ohledu na výši daňového základu poplatníka. Tato tzv. rovná daň odstranila dosavadní systém progresivního zdanění, podle něhož se vzrůstajícím příjmem, resp. daňovým základem, docházelo k vyššímu zdanění v závislosti na stanovených příjmových pásmech. Byl tak opuštěn dávný princip společenské solidarity, zakotvený již v čl. XIII. francouzské Deklarace práv člověka občana ("Pro udržování sil veřejné moci a pro náklady správy je všeobecná daň nezbytností. Musí být rovnoměrně rozvržena na všechny občany s ohledem na jejich majetkové poměry."). Princip progresivního zdanění u nás platil nepřetržitě od doby rakouské monarchie. Až do konce roku 1999 bylo v ČR pět daňových pásem, přičemž v nejvyšším z nich byly příjmy přesahující základ daně nad 1 104 000 Kč daněny sazbou 40 %. Do konce roku 2007 byla stanovena čtyři daňová pásma, přičemž ze základu daně do 121 200 Kč byla sazba daně 12 %, ze základu od 121 200 Kč do 218 400 Kč byla sazba 19 %, ze základu od 218 400 Kč do 331 200 Kč byla sazba 25 % a ze základu od 331 200 Kč a více činila sazba 32 %.

V minulém roce zavedená jednotná 15-ti procentní sazba daně měla být podle původního znění zákona č. [261/2007](#) Sb. platná pouze pro rok 2008, přičemž od 1. 1. 2009 měla být snížena na 12,5 %. Zákonem č. [2/2009](#) Sb. však byla sazba 15% zachována i nadále. I tyto náhlé změny ukazují na celkovou nekonceptnost a nepředvídatelnost daňové politiky současné vlády, která ve svém důsledku ohrožuje zajištění výnosu daně z příjmů.

Předložený návrh zákona proto navrhuje u daně z příjmů fyzických osob obnovit princip vzestupné (progresivní) sazby daně podle výše základu daně zavedením dalšího daňového pásma pro příjmy přesahující 1,2 mil. Kč ročně. Příjmy nad tuto hranici mají být zdaňovány 30% sazbou ze základu daně, přičemž zdanění touto sazbou bude klouzavě progresivní, kdy se vyšší sazba daně bude vztahovat v daném příjmovém pásmu jen na část daňového základu přesahující stanovenou hranici. Cílem opatření je nejen dočasné posílení účasti nejvyšších příjmových kategorií (s průměrným příjmem 100 000 Kč měsíčně) na financování protikrizových sociálních opatření, ale současně i trvalý pozitivní dopad na stabilizaci veřejných rozpočtů. Ve srovnání s daňovou progresí platnou u nás do konce roku 2007 jde o opatření, které postihuje jen skupiny poplatníků s vysoce nadprůměrnými příjmy.

2. Zvýšení základní osobní slevy na dani (snížení daně) u daně z příjmů fyzických osob

Od počátku roku 2007 byla namísto dosavadní základní nezdanitelné částky, o níž se snižoval základ daně u každého poplatníka, zavedeno snížení daně (sleva na dani) - § 35ba zákona o daních z příjmů.

Daň vypočtená ze základu daně se v letech 2006 a 2007 snižovala o částku 7 200 Kč na poplatníka. Zákonem č. [261/2007](#) Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, se pro rok 2008 tato částka zvýšila na 24 840 Kč. Ačkoliv měla tato částka podle uvedeného zákona pro rok 2009 v souvislosti s původně stanoveným poklesem sazby daně na 12,5 % klesnout na 16 560 Kč, byla zákonem č. [2/2009](#) Sb. s ohledem na zachování daňové sazby na úrovni 15 % ponechána i částka snížení daně pro rok 2009 na stejné úrovni jako v roce 2008, tj. ve výši 24 840 Kč. Ve výši slevy na dani pro rok 2009 tak nebyl zohledněn nárůst cenové hladiny z roku 2008, ani další pokračující vlivy růstu životních nákladů v roce 2009, postihující prakticky všechny skupiny obyvatel.

S ohledem na zvýšené výdaje každého poplatníka v souvislosti s všeobecným růstem životních nákladů i s úrovní inflace se navrhuje zvýšit slevu na dani pro každého poplatníka o 3 600 Kč, tj. ze současné částky 24 840 Kč na 28 440 Kč ročně. Jde o dočasné opatření výrazně snižující zatížení zaměstnanců i osob samostatně výdělečně činných v oblasti daně z příjmů pro daňová období 2010 a 2011.

3. Navrácení sazby daně z příjmů právnických osob na úroveň roku 2008

Daň z příjmu právnických osob patří mezi daně přímé. Podle zákona ČNR č. [586/1992](#) Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, jsou předmětem této daně příjmy (výnosy) z veškeré činnosti a z nakládání s veškerým majetkem právnické osoby, vyjma zákonem stanovených výjimek. Zákon stanoví též subjekty, které jsou osvobozeny od daně z příjmů (veřejná nezisková ústavní zdravotnická zařízení), jakož i široký výčet příjmů (výnosů) osvobozených od této daně, tvořících u řady vyjmenovaných poplatníků převažující či dokonce jediný zdroj příjmů (§ 19 odst. 1 zákona).

Sazba daně z příjmů právnických osob v posledních 15 letech trvale klesala. Zatímco v roce 1993 činila 45 %, na konci roku 2007 představovala již pouze 24 % ze základu daně (sníženého případně o položky podle § 34 a § 20 odst. 7 a 8 zákona, a zaokrouhleného na celé tisícikoruny dolů). Přijetím zákona č. [261/2007](#) Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, došlo k dalšímu snížení sazby této daně tak, že v roce 2008 klesla na 21 % (vládní návrh tohoto zákona původně počítal s 22 %), v roce 2009 na 20 % a v r. 2010 má dojít ke snížení na 19 %.

S ohledem na potřebu udržení stabilních příjmů veřejných rozpočtů, zejména v době poklesu výkonnosti národního hospodářství, se navrhuje od 1. 1. 2010 zvýšit sazbu daně z příjmů právnických osob ze současných 20%, resp. ze sazby 19% stanovené od 1. 1. 2010, na 21%, tedy na sazbu platnou v roce 2008. Opatření je navrženo jako trvalé v zájmu dlouhodobé stabilizace veřejných rozpočtů.

4. Dočasné zvýšení a zrychlení odpisů hmotného majetku

Navrhuje se, aby v nejbližších dvou ve zdaňovacích obdobích, tj. v letech 2010 a 2011 se pro účely odpisů hmotného majetku podle zákona č. [586/1992](#) Sb., o daních z příjmů byla zvýšena vstupní cena, od níž je vymezen hmotný majetek na částku 80 000 Kč.

Dále se navrhuje, aby ve stejné době bylo zrychleno odepisování hmotného majetku v prvních dvou odpisových skupinách, a to tak, aby v 1. odpisové skupině byla zkrácena doba odepisování ze 3 let na 1 rok a v 2. odpisové skupině z 5 let na 2 roky. Současně se navrhuje umožnit při rovnoměrném odepisování hmotného majetku z 2. odpisové skupiny, aby mohla být odepsána v průběhu dvou nadcházejících zdaňovacích období, tj. let 2009 a 2010, celá vstupní cena tohoto majetku, a to maximální roční odpisovou sazbou ve výši 50 % v každém z uvedených let, a to za podmínky, že tento hmotný majetek byl pořízen právě v roce 2009 nebo 2010.

5. Pokles snížené sazby daně z přidané hodnoty (DPH)

Daň z přidané hodnoty je typickou nepřímou daní, která v naší daňové soustavě zaujímá z rozpočtového hlediska velmi významné místo. Je to ve své podstatě základ nepřímého zdanění v České republice, který je doplněn systémem spotřebních daní. Daň z přidané hodnoty je považována za všeobecnou spotřební daň zatěžující konzumaci, resp. spotřebu. Jakékoliv změny v sazbách této daně se vždy dotknou konečného spotřebitele, který je touto daní zatížen. Právě proto, že jde o daň postihující spotřebu, má ve svém důsledku dopad na všechny sociální vrstvy, včetně těch nejchudších. Správné nastavení sazeb této daně je tedy významné i z hlediska udržení sociální rovnováhy ve společnosti.

Daň z přidané hodnoty je upravena zákonem č. [235/2004](#) Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o DPH"). V platném znění tohoto zákona má DPH dvě sazby, a to základní sazbu ve výši 19 % a sníženou sazbu ve výši 9 %. Snížená sazba daně se uplatňuje u zboží, služeb a prací uvedených v § 47 odst. 2, 3 a 6, v 48a a v přílohách č. 1, 2 a 4 zákona o DPH.

Od roku 1993, kdy se DPH poprvé stala součástí daňové soustavy České republiky, až do roku 2007 se veškeré zásahy do sazeb DPH týkaly úpravy základní sazby, a to pouze směrem dolů. Zatímco v roce 1993 činila základní sazba 23 % a snížená sazba 5 %, později došlo k postupnému snižování základní sazby až na současných 19 %. Je třeba zdůraznit, že snížená sazba DPH zůstala v letech 1993 až 2007, tedy celých 15 let, na úrovni 5 %. Stát si uvědomoval, že je nutné zachovat výši snížené sazby na úrovni 5 % vzhledem k výčtu zboží, prací a služeb, které této snížené sazbě DPH podléhají. Až schválení zákona č. [261/2007](#) Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, s účinností od 1. 1. 2008 změnilo tento dlouhodobý trend a snížená sazba DPH se od uvedeného data zvýšila z 5 % na 9 %.

Zvýšením snížené sazby DPH z 5 % na 9 % došlo ke zvýšení daňové zátěže na zboží, které tvoří velmi významnou část výdajů rodinných rozpočtů hlavně nejchudších vrstev obyvatel (potravin, léky apod.). Obdobně tomu je v případě zvýšených výdajů na služby, které jsou také ve snížené sazbě DPH, jako je např. vodné a stočné. Stát tímto krokem zvýšil nepřímé zdanění obyvatelstva, které kvůli regresivnímu charakteru DPH dopadlo hlavně na obyvatelstvo s nižšími příjmy (v relativním srovnání s vysokopříjmovými skupinami). Současně však nárůstem snížení sazby DPH došlo ke zdražení stavebních prací, a to i u staveb pro sociální bydlení, jejichž výstavba bylo ponechána ve snížené sazbě DPH. Současná výše snížené sazby DPH tak působí jednoznačně jako bariéra krátkodobé spotřeby zboží a služeb i jako překážka rozvoje dlouhodobých investic.

Navrhuje se proto od 1. 1. 2010 snížit sníženou sazbu DPH ze současných 9 % na 6%, zejména s cílem zlevnit potraviny, léky, výstavbu bytů a domů, jízdné ve veřejné dopravě, vodné a stočné i další položky tak, aby byla povzbuzena vyšší spotřeba domácností a bytová výstavba. Současně se tímto opatřením chrání běžní spotřebitelé před neúměrným zvyšováním cen základních životních potřeb, které by měly za následek negativní sociální dopady na většinu obyvatel.

Výnosy DPH jsou v současnosti nejvýznamnějším zdrojem příjmů pro státní rozpočet, ale i rozpočty krajů a obcí. Jelikož by trvalým poklesem snížené sazby DPH z 9 % na 6 % došlo k podstatnému snížení výnosů z této daně pro veřejné rozpočty, navrhuje se toto opatření jen jako dočasné pro dva kalendářní a rozpočtové roky - roky 2010 a 2011.

6. Prodloužení podpůrní doby a zvýšení podpory v nezaměstnanosti

Podle § 43 zákona č. [435/2004](#) Sb., o zaměstnanosti, v platném znění, činí podpůrní doba u uchazeče o zaměstnání do 50 let věku 5 měsíců, nad 50 do 55 let věku 8 měsíců a nad 55 let věku 11 měsíců. Po tuto dobu náleží uchazečům o zaměstnání podpora v nezaměstnanosti. Do 31. prosince 2008 činila podpůrní doba u uchazeče o zaměstnání do 50 let věku 6 měsíců, nad 50 do 55 let věku 9 měsíců a nad 55 let věku 12 měsíců. Podpora v nezaměstnanosti činí podle § 50 zákona odst. 3 první

3 měsíce podpůrčí doby 50 % a po zbývající podpůrčí dobu 45 % průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu. Procentní sazba podpory při rekvalifikaci činí 60 % průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu po celou dobu rekvalifikace.

Vzhledem k růstu nezaměstnanosti a tíživým sociálním důsledkům hospodářské krize se navrhuje jako přechodné opatření, aby podpůrčí doba od 1. července 2009 do konce roku 2011 činila u uchazečů do 50 let věku 6 měsíců, a do 55 let 9 měsíců, tedy stejně jako před 1. lednem 2009.

Na stejné přechodné období se navrhuje čelit nepříznivé sociální situaci nezaměstnaných a podporovat zvláště ty nezaměstnané, kteří se účastní rekvalifikačních programů, následujícím souborem opatření:

Procentní sazba podpory v nezaměstnanosti se v prvních šesti měsících přechodně zvýší na 80 % průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu (dosud 50, resp. 45 %) a ve zbývajícím čase na 50 % (dosud 45 %).

Přechodně se zvýší rovněž procentní sazba podpory při rekvalifikaci pro uchazeče o zaměstnání, kteří v posledních třech letech odpracovali nejméně 24 měsíců a zahájí rekvalifikaci již během prvních šesti měsíců podpůrčí doby. Takoví uchazeči by pobírali podporu při rekvalifikaci od 1. července 2009 do konce roku 2011 místo dosavadních jednotných 60 % průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu prvních šest měsíců rekvalifikace 90 %, další tři měsíce rekvalifikace 65 % průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu. Toto opatření má v době hospodářského poklesu motivovat nezaměstnané k tomu, aby se vlastním vzděláváním snažili sami přizpůsobit potřebám pracovního trhu

7. Úprava systému tzv. zelených karet a další změny ve státní politice zaměstnanosti

Podle § 42g zákona č. [326/1999](#) Sb., o pobytu cizinců, v platném znění, může být cizinci uděleno povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání na území ve zvláštních případech ("zelená karta"). Zelená karta opravňuje cizince k pobytu na území a k výkonu zaměstnání po dobu v ní uvedenou. Zelená karta byla zavedena zákonem č. [382/2008](#) Sb., s účinností od 1. ledna 2009. Smyslem zavedení zelené karty bylo odstranit nadbytečné administrativní překážky bránící operativnímu přístupu cizinců na český trh práce v profesích, které nebudou v době 30 dnů od nahlášení volného pracovního místa úřadu práce obsazena českým občanem, občanem jiného členského státu Evropské unie nebo jejich rodinnými příslušníky. K tomuto účelu povede Ministerstvo práce a sociálních věcí centrální evidenci volných pracovních míst obsaditelných držitelé zelené karty.

Podle § 37a zákona č. [435/2004](#) Sb., o zaměstnanosti, v platném znění, se tedy volným pracovním místem obsaditelným držitelem zelené karty rozumí pracovní místo, které, vedle dalších podmínek, nebylo obsazeno do 30 dnů od jeho oznámení úřadu práce.

Navrhuje se v tomto způsobu přílivu pracovních sil ze zahraničí pokračovat. S ohledem na riziko podstatného růstu nezaměstnanosti v důsledku celosvětové hospodářské krize se však navrhuje v § 37a zákona o zaměstnanosti prodloužení časového testu volného pracovního místa ze 30 na 60 dnů tak, aby se zvýšila šance úřadu práce umístit na volné pracovní místo tuzemské nezaměstnané. Další změny v § 37a usilují o preferenci kvalifikovaných pracovních sil ze zahraničí a o zohlednění situace nejen na trhu práce na úrovni celostátní, nýbrž i na úrovni místní.

Zákon o zaměstnanosti vyžaduje v důsledku zhoršující se situace na pracovním trhu další změny. Ust. § 33 zákona poskytuje některým uchazečům o zaměstnání zvýšenou péči v podobě individuálního akčního plánu. Navrhuje se posílit funkčnost tohoto systému tak, aby s ohledem na

reálnou situaci na trhu práce fungoval především jako efektivní poradenský nástroj, nikoliv jen jako sankční prostředek. Cílem je zaměstnat motivované, nikoliv motivovat a pak ponechat v evidenci v důsledku nedostatku volných míst. Konkrétně se navrhuje rozšířit v § 33 okruh osob se zvýšenou péčí o nezaměstnané mezi 20 a 25 léty a o nezaměstnané v důsledku hromadného propouštění nebo restrukturalizace podniků v době krize. Všechna uvedená opatření jsou navržena jako trvalá.

8. Zvýšení ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele

Podle zákona č. [118/2000](#) Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, má zaměstnanec v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem právo na uspokojení splatných mzdových nároků nevyplacených mu jeho zaměstnavatelem, který je v platební neschopnosti. Klíčovým pro výplatu takových mzdových nároků je zákonné vymezení rozhodného období, v němž tyto nároky vznikly a mohou být uspokojeny státem namísto zaměstnavatele. Podle platného znění zákona lze uspokojit pouze mzdové nároky nevyplacené zaměstnavatelem, které vznikly v době šesti měsíců předcházejících měsíci, ve kterém byl podán insolvenční návrh. Platná právní úprava tedy nijak nechrání pracovní právní nároky zaměstnanců od měsíce, v němž byl podán insolvenční návrh, ačkoliv povinnosti zaměstnanců vůči zaměstnavateli zůstávají zachovány i po podání insolventního návrhu.

Navrhuje se proto, aby při platební neschopnosti zaměstnavatele bylo pro uspokojení mzdových nároků jeho zaměstnanců prodlouženo rozhodné období, za něž mohou být mzdové nároky uplatňovány po státu tak, aby tato doba zahrnovala nejen období šesti měsíců před podáním insolvenčního návrhu, ale i měsíc, v němž byl takový podán a dva měsíce následující.

Současně se navrhuje zvýšit částku náhrady mzdových nároků zaměstnanci. Podle platného znění zákona může zaměstnanec své splatné mzdové nároky uplatnit nejvýše v rozsahu odpovídajícím jeho mzdovým nárokům za 3 měsíce rozhodného období. Navrhuje se, aby splatné mzdové nároky mohly být nahrazeny až do jejich výše za dobu 5 měsíců. Nedotčeno však zůstává omezující ustanovení, že úřad práce může uspokojit mzdové nároky zaměstnance uplatněné vůči jednomu a témuž zaměstnavateli v období 1 roku pouze jednou, a že celková výše mzdových nároků vyplacených jednomu zaměstnanci, včetně doplatku podle § 9 odst. 7 zákona, nesmí překročit za 1 měsíc jeden a půl násobek rozhodné částky.

Dalším problémem vyplývá z platné právní úpravy insolvenčního řízení, obsažené v zákoně č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Zákonná úprava v podstatě vede k tomu, že obstavením účtů insolvenčního dlužníka insolvenčním správcem dochází k pozastavení výplat splatných mzdových nároků zaměstnanců insolvenčního dlužníka – jejich zaměstnavatele. Přitom povinnost zaměstnanců odvádět práci na základě pracovního vztahu trvá, a zaměstnanec tak musí setrvat v pracovním vztahu, případně i odvádět práci, ačkoliv je zřejmé, že mu za odvedenou práci nebo za dobu setrvání v pracovním poměru nebude zaměstnavatelem vyplacena mzda ani náhrada mzdy. Možnost zaměstnance skončit v takové situaci pracovní poměr jeho okamžitým zrušením až po uplynutí 15 dnů po termínu splatnosti mzdy (§ 56 písm. b/ zákoníku práce), za který se považuje poslední den kalendářního měsíce následujícího po měsíci, kdy právo na mzdu vzniklo (§ 141 odst. 1 zákoníku práce), znamená, že zaměstnanec nedostane dlužnou mzdu, ale bude pracovat nebo setrvávat v pracovním poměru bez výplaty ještě měsíc a půl, aniž by měl jistotu, zda, popř. kdy mu budou jeho mzdové nároky vyplaceny. Současně v této době podle dosavadní právní úpravy nemá právo ani na sociální dávky, neboť nesplní podmínky pro jejich přiznání.

Navrhuje se proto, aby insolvenční řízení nemělo vliv na právo použít peněžní prostředky z účtu dlužníka, který je zaměstnavatelem, ke splnění jeho závazků vyplývajících ze splatných mzdových nároků zaměstnanců tohoto dlužníka.

9. Zvýšení náhrad za pojištěné vklady u bank

Podle platné právní úpravy pojištění pohledávek z vkladů, obsažené v zákoně č. [21/1992](#) Sb., o bankách, ve znění zákona č. [433/2008](#) Sb., se od 15. prosince 2008 poskytuje oprávněné osobě náhrada za pojištěnou pohledávku z vkladu u banky nejvýše v částce odpovídající 50 000 EUR, a to pro jednu oprávněnou osobu u jedné banky.

V zájmu stabilizace finančního systému obecně a systému bankovního zvláště, byla na podzim minulého roku připravena a v závěru roku přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice č. 94/19/ES, o systémech pojištění vkladů. Podle této směrnice má být v členských státech nejpozději do konce roku 2010 garantována výše náhrady za pojištěný vklad u banky pro jednoho vkladatele nejméně v částce ve výši 100 000 EUR.

Navrhuje se proto v souladu se směrnicí zvýšit dosavadní maximální částku náhrady 50 000 EUR na částku 100 000 EUR.

10. Zrušení karenční doby v prvních třech dnech nemoci

Dne 1. ledna 2009 nabyla účinnosti nová úprava nemocenského pojištění podle zákona č. [187/2006](#) Sb., o nemocenském pojištění, a zákona č. [262/2006](#) Sb., zákoníku práce. Podle této úpravy se nemocenské poskytuje až od patnáctého dne pracovní neschopnosti, zatímco za čtvrtý až čtrnáctý den poskytuje náhradu mzdy nebo platu zaměstnavatel (§ 192 zákoníku práce). Za první tři dny pracovní neschopnosti náhrada mzdy ani nemocenské poskytovány nejsou, což je ovšem v rozporu s čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Ústavní soud totiž nálezem vyhl. pod č. [166/2008](#) Sb., zrušil třídenní karenční dobu v zákoně č. [54/1956](#) Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, jako protiústavní. V bodě 63 odůvodnění uvedl: "Podle názoru Ústavního soudu... zrušení poskytování nemocenského za prvé tři dny pracovní neschopnosti je v rozporu s ustanovením čl. 30 odst. 1 Listiny, konkrétně s právem na přiměřené hmotné zabezpečení při nezpůsobilosti k práci. Změna ustanovení § 15 odst. 1, 3 v § 16 zákona č. [54/1956](#) Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších zákonů, odebrává všem zaměstnancům v pracovní neschopnosti či karanténě nárok na nemocenské dávky po dobu prvních tří dnů pracovní neschopnosti či karantény. Jedná se o poněkud pohodlný až svévolný postup ze strany státu, který kvůli neurčitému počtu zneuživatelů nemocenských dávek, plošně postihuje všechny kategorie zaměstnanců. Výsledkem je stav, kdy převážná většina zaměstnanců zůstává, po dobu prvních tří dnů pracovní neschopnosti, bez jakýchkoliv prostředků, zatímco jejich povinnost platit pojistné zůstala nedotčena. Nedotčena samozřejmě zůstala i jejich povinnost platit tzv. regulační poplatky, vyhledají-li lékařskou pomoc. Je nepřijatelné, aby stát pouze vyžadoval splnění povinností ze strany zaměstnanců (v daném případě plnění pojistného) a nedbal přitom ochrany jejich zájmů, postihne-li je zmíněná událost v podobě pracovní neschopnosti. Došlo tak k porušení práv zaměstnanců, které dosahuje ústavněprávní dimenze. Systém nemocenského pojištění by neměl sloužit ke krytí deficitu státního rozpočtu."

Karenční doba však nebyla zrušena v právní úpravě, která nabyla účinnosti 1. ledna 2009, čímž došlo k obnovení protiústavního stavu. Na protiústavnosti platné právní úpravy nemění nic skutečnost, že od 1. ledna 2009 podle zákona č. [187/2006](#) Sb., o nemocenském pojištění, místo nemocenského náleží nemocnému zaměstnanci náhrada mzdy hrazená zaměstnavatelem. Tato změna systému se promítla i do zákona č. [589/1992](#) Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, kde se v § 7 snížily odvody zaměstnavatele na nemocenské pojištění a zrušily přímé odvody zaměstnance. To však neznamená, že zaměstnanec již není účasten na systému nemocenského pojištění, naopak § 5 a 6 zákona o nemocenském pojištění výslovně stanoví, že zaměstnanci jsou účastni pojištění, jen za ně platí pojištění zaměstnavatel. Proto pro ně i nadále platí

právní názor Ústavního soudu, podle něhož je protiústavní, aby zaměstnanec účastný na systému nemocenského pojištění při nemoci nepřesahující 3 dny nebyl vůbec nijak materiálně zajištěn.

Tento protiústavní stav se snaží novela zákoníku práce odstranit tím, že třídní karenční dobu v § 192 zákoníku práce ruší. Po první tři dny dočasné pracovní neschopnosti bude zaměstnavatel, jak tomu již je v případě karantény, poskytovat náhradu mzdy nebo platu ve výši 25 % průměrného výdělku. Tato výše v zásadě odpovídá 25 % denního vyměřovacího základu podle zákona č. [54/1956](#) Sb., ve znění účinném od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2007.

Účelem návrhu je tedy ochrana ústavněprávních sociálních práv zaměstnanců. Opatření je navrženo jako trvalé. Jelikož toto opatření finančně zatěžuje zaměstnavatele, je kompenzováno snížením odvodu zaměstnavatele na nemocenské pojištění podle § 7 zákona č. [589/1992](#) Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, o 0,5 % v roce 2010. Výši odvodů v dalších letech stanoví podle dosavadní právní úpravy vláda nařízením, na čemž návrh zákona nic nemění.

S ohledem na ústavní princip rovnosti a zákazu diskriminace bylo třeba promítnout tutéž změnu, tedy zrušení třídní karenční doby, též do zákona o vojácích z povolání, zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, zákona o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, zákona o obcích, zákona o krajích, zákona o hlavním městě Praze a služebního zákona.

11. Jednorázová výplata třináctých starobních a invalidních důchodů

K 1. lednu 2008 nabyla účinnosti většina opatření zavedená zákonem č. [261/2007](#) Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Tento zákon představuje soubor právních úprav, které se týkají oblasti daní, sociálních systémů, zaměstnanosti, zdravotnictví apod. V důsledku změn přijatých tímto zákonem i cenových úprav vyplývajících z jiných dříve přijatých opatření (např. deregulace nájemného) se meziroční míra inflace v roce 2008 oproti předchozímu roku násobně zvýšila a činí podle údajů Českého statistického úřadu 6,3 %. Další růst životních nákladů lze očekávat v roce 2009 s pokračující deregulací nájemného a s dopady celosvětové hospodářské krize na českou ekonomiku. Dopady výrazně nepříznivého vývoje inflace se projevují zvláště tíživým způsobem především u sociálně nejslabších skupin obyvatelstva, zejména u důchodců.

Na přetrvávající vysokou míru inflace a skokově stoupajících cen základních životních potřeb pak vláda v březnu t. r. reagovala předložením novely zákona o důchodovém pojištění, přijaté jako zákon č. [178/2008](#) Sb.. Uvedený zákon umožňuje vládě zvyšovat důchody mimo pravidelný termín, pokud v rozhodném období (stanoveném podle § 67 odst. 5 zákona) růst cen dosáhl aspoň 5 % (namísto dosavadních 10 %). Současně tento zákon zvýšil v loňském roce důchody mimo pravidelný termín od splátky důchodu splatné v srpnu 2008. Prováděcí nařízení vlády č. [211/2008](#) Sb., o druhém zvýšení důchodů v roce 2008, zvýšilo základní výměru důchodu pro všechny druhy důchodů o 470,- měsíčně (ze 1 700,- Kč na 2 170,- měsíčně). Od 1. ledna 2009 pak došlo na základě nařízení vlády č. [363/2008](#) Sb. ke zvýšení procentní výměry všech důchodů o 4,4 %.

Ani uvedené mimořádné, ani řádné zvýšení důchodů však naprosto neodpovídají vysoké míře inflace, která již více než rok postihuje zvláště tíživým způsobem rodiny důchodců, pro které jsou důchody většinou jediným zdrojem příjmu. Protože dopady překotného růstu cen do rozpočtů domácností důchodců od počátku roku 2008 jsou mimořádně tíživé a situace se v důsledku hospodářského poklesu velmi pravděpodobně bude dále zhoršovat, je nezbytné dorovnat seniorům propad jejich životní úrovně alespoň ve formě jednorázového příspěvku.

Návrhy poslanců ČSSD na vydání zákona o jednorázovém příspěvku důchodci v roce 2008 (sněmovní

tisky 448 a 535) však byly zamítnuty. S ohledem na výše uvedené nepříznivé ekonomické a sociální trendy se navrhuje v listopadu 2009 vyplatit jednorázově třináctý důchod, a to ve výši 2400 Kč pro každého starobního a plně invalidního důchodce a 1200 Kč pro každého částečně invalidního důchodce (tj. v průměru 200 Kč, resp. 100 Kč na jeden kalendářní měsíc roku 2009).

Návrh sleduje zachovat přiměřený vývoj relace průměrného důchodu k průměrné mzdě a reálné hodnoty důchodových příjmů k reálným mzdám při respektování aktuálních ekonomických možností České republiky. Navrhovaný postup není v praxi Parlamentu novinkou. K obdobnému postupu přistoupil Parlament již v roce 2004 v souvislosti s přijetím zákona č. [235/2004](#) Sb., o dani z přidané hodnoty.

12. Zvýšení přídatku na dítě

Přídavek na dítě je dávka státní sociální podpory, náležející nezaopatřenému dítěti, jestliže rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40 (§ 17 zákona o státní sociální podpoře, v platném znění). Dítěti do 6 let náleží měsíční přídavek na dítě ve výši 500 Kč, dítěti od 6 do 15 let ve výši 610 Kč a nezaopatřenému dítěti od 15 do 26 let ve výši 700 Kč.

Navrhuje se zvýšení přídavku na dítě o 100 Kč ve všech třech věkových kategoriích. Nově se navrhuje, aby nárok na poskytnutí přídavku měly rodiny s příjmem do trojnásobku životního minima. S ohledem na potřebu dlouhodobé podpory rodin s dětmi je opatření navrženo jako trvalé.

13. Zvýšení příspěvku na bydlení

Příspěvek na bydlení je dávka státní sociální podpory, náležející vlastníkovu nebo nájemci bytu, který je v bytě hlášen k trvalému pobytu, jestliže jeho náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30, a na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35, není-li tento součin vyšší než částka normativních nákladů na bydlení (§ 24 zákona č. [117/1995](#) Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění). Příspěvek na bydlení činí rozdíl mezi tímto součinem a částkou normativních nákladů na bydlení (§ 27 zákona). S ohledem na výrazné zvýšení nákladů na bydlení v důsledku deregulace nájemného a zvýšení cen energií a s ohledem na očekávané nepříznivé sociální dopady hospodářské krize na nízkopříjmové skupiny obyvatel, zejména důchodce a rodiny s dětmi, se navrhuje, aby po dobu dvou a půl roku od 1. července 2009 do 31. prosince 2011 byl všem, kdo mají nárok na příspěvek na bydlení, tento příspěvek dočasně zvýšen o 300 Kč měsíčně.

14. Úprava stávajícího tempa deregulace nájemného z bytu

Zákon č. [107/2006](#) Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu, umožnil v letech 2007 – 2010 deregulovat nájemní bydlení s tím, že od 1. ledna 2010 by ve všech bytech mohlo být dosaženo cílové hodnoty měsíčního nájemného. Cílová hodnota měsíčního nájemného pro každou z velikostních skupin obcí v krajích je odvozena z údajů o cenách bytů ze statistiky nemovitostí a bude konstruována jako 1/12 z 5 % z ceny bytu (s výjimkou částí Prahy a bytů se sníženou kvalitou).

S cílem snížit sociální dopady deregulace nájemného na nájemníky se navrhuje zpomalit tempo deregulace nájemného tak, že maximální výše měsíčního nájemného pro rok 2009, stanovená podle dosavadního systému, může být v roce 2010 zvýšena maximálně o 10 %, v roce 2011 o dalších 8 % a v roce 2012 dále o 8 %. Zároveň výše nájemného nesmí překročit dosavadní meze, čili k dosavadnímu stropu se kumulativně přidává druhá podmínka s tím, že nová výše nájemného musí zůstat pod oběma stropy.

15. Opatření k podpoře automobilového průmyslu a ekologizaci vozového parku v ČR

Navrhuje se zavedení státní finanční podpory při nákupu nového osobního automobilu fyzickou

osobou v pořizovací ceně do 1,5 mil. Kč s emisemi CO₂ nižšími než 160 gramů na kilometr, a to za podmínky vyřazení automobilu (autovraku) staršího 10 let, vlastněného alespoň 2 roky. Finanční podpora by při splnění těchto podmínek činila 25 000 Kč a podle § 4 odst. 1 písm. i) zákona o daních z příjmů bude osvobozena od daně z příjmů fyzických osob (jde kategorii příjmů vymezenou platným zákonem jako “příspěvky z veřejných rozpočtů a státní dávky (příspěvky) upravené zvláštními předpisy”). Podpora bude poskytována pouze v letech 2009 a 2010. Půjde tedy o dočasné opatření, směřující k oživení trhu s automobily a ekologizaci dopravy.

Za obdobných podmínek, tedy při vyřazení autovraku se navrhuje poskytovat podporu také při nákupu nového elektromobilu nebo při přeměně silničního motorového vozidla na elektromobil. Výše příspěvku v těchto případech se navrhuje ve výši 50 000 Kč s ohledem na vyšší pořizovací cenu elektromobilů, resp. na náklady spojené s přeměnou silničního motorového vozidla, poháněného spalovacím motorem, na elektromobil.

Zpracováno ze zdrojů www.psp.cz

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Prekluze důvodu neplatnosti VH](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Nový daňový režim ESOP v České republice od roku 2026. Posun k ekonomické realitě a mezinárodním standardům?](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)